

O'quvchilarda kreativ fikrlashni shakllantirish

Abdumalikova Mardona O'tkirjon qizi,

Qo'qon universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

3-kurs 1-21-guruh talabasi.

mabdumalikova569@gmail.com.

Tel:(+998940590717)

Anotatsiya

Ushbu tezisda boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4k modeli hamda kreativ fikrlashni shakllantirish bo'yicha ba'zi bir maslahatlar va metodik usullar keltirib o'tilgan. Bu tezis orqali kreativ fikrlashga o'rgatishning samarali ekanligi haqida fikrlar keltirilib, yechimlar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: kreativ fikrlash, metod, 4 k modeli, ko'nikma, PISA.

Bugungi kunda ta'lim muassasalarida sifatli ta'limni amalga oshirish uchun zamonaviy dars o'tish texnologiyalarini amaliyotga joriy qilishga alohida e'tibor berilmoqda. O'quvchilarni ta'lim texnologiyalari va axborot texnologiyalari orqali ta'limga jalb etish va qiziqtirish amalga oshirilmoqda. Ta'limga bunday yondashuvlar boalarga XXI asr ko'nikmalarini shakllantirishga yaqindan yordam beradi. Shu ma'noda o'quvchilarning tahlil va mushohadalariga tayangan holda tanqidiy hamda ijodiy fikrlashi, atrofidagi insonlar bilan sog'lom hamkorlik hamda moslashuvchan bo'lishi talab etiladi. Bunda bizga keng tatbiq etilayotgan "4K modeli" yaqindan yordam beradi.

"4K modeli" o'zi nima? 4K modeli o'z ichiga to'rtta yo'nalishni olgan bo'lib, ular :

- 1.Tanqidiy fikrlash.
- 2.Kreativ fikrlash.
- 3.Muloqot qilish.
- 4.Jamoda ishlash kabi ko'nikmalardan iborat hisoblanadi.

Yangi o'quv yilidan boshlab boshlang'ich sinf o'quvchilari yangi avlod darsliklari asosida ta'lim oladi. Darsliklarning asosiy xususiyatlaridan biri – ularning 4K tamoyili asosida ishlab chiqilganidadir. Ya'ni bu tamoyilda quruq ma'lumotlarni yodlatish yoki shunchaki o'qish-yozishni o'rgatish bilan cheklanilmaydi. O'quvchilar nafaqat fanlarni, balki XXI asrda zarur bo'lgan hayotiy ko'nikmalarni ham o'rganadi.

Kreativlik (lot., ing. “create ” - yaratish, “creative” - yaratuvchi, ijodkor) - individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi va mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyat .

Kreativ fikrlash , asosan , bu ikki narsaga bog'liq – tanqidiy fikrlash va ijodkorlik. Tanqidiy fikrlash aniq va oqilona fikrlashdir. Bu aniq va muntazam ravishda fikrlashni, boshqa narsalar qatorida mantiq va ilmiy fikrlash qoidalariga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Ijodga kelsak, bu yangi va foydali g'oyalarni taklif qilish, muqobil imkoniyatlarni yaratishdir.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun :

Birinchi, o'zingizga ijodiy fikrlashga ruxsat bering.

Ikkinchi, o'zingizda ijodingizni topishga kuch toping.

Uchinchi, jasoratli bo'ling.

Kreativ fikrlash jarayonida tasavvur muhim rol o'ynaydi. Albert Eynshteyn « Tasavvur bilimdan muhim » deganida aynan shu jihatini nazarda tutgan . Ko'pincha noodatiy fikrlar , yechimlar kutilmaganda inson hayoliga keladi. Buning uchun avvalo inson fikrlash jarayonidagi bir xillikka barham berishi lozim.

Dunyoda trendlar doim va tez-tez o'zgarib turadi. Bu trendlar ta'limga, o'qishga va ishga kirish jarayoniga va albatta siz va mening hayotimga ham ta'sir o'tkazmay qolmaydi. XXI asrda o'ta yuqori darajada rivojlangan va juda ko'plab an'analarni o'zgartirib yuborayotgan trend bu – kreativlik.

Kreativlik – bu qaysidir ma'noda yangi va foydali biror bir narsaning yaratilishiga hissa qo'shadigan fenomen. Boshqacha qilib aytganda, yangi mavhum biror narsa (asar, musiqa, idea) yoki jismoniy biror kashfiyot (mashina, qurilma yoki robot) kabilar yaralishi uchun eng kerakli vosita bu kreativlikdir.

Kreativ fikrlash: O'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangi yondashuvlarni qo'llashni o'rganadi, innovatsion yechimlarni ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Kreativ fikrlashni baholash xalqaro dasturini rivojlantirish ta'lim siyosati va pedagogikasida ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lishi mumkin. Xalqaro PISA baholash dasturi bo'yicha olib boriladigan tadqiqotlardagi kreativ fikrlash yo'nalishining baholashi mutasaddilarga dalillarga asoslangan to'xtamga kelishda ko'maklashuvchi aniq, ishonchli va amalga oshirish mumkin bo'lgan baholash vositasini taqdim etadi.

Natijalar, shuningdek, jamiyatda ushbu muhim ko'nikmani ta'lim orqali rivojlantirishning ahamiyati va usullari borasidagi bahslarga sabab bo'ladi. PISA xalqaro baholash dasturidagi ushbu faoliyat Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining ijodiy fikrlashni rivojlantirish borasidagi yangi pedagogikani qo'llab-quvvatlashga qaratilgan boshqa bir loyihasi bilan bog'liqdir.

Kreativ fikrlashda ta'limning asosiy vazifasi o'quvchida jamiyatda muvaffaqiyatli hayot kechirishi uchun bugun va kelajakda kerak bo'ladigan ko'nikmalarni shakllantirishdir. Kreativ fikrlash bugungi yoshlar ega bo'lishi kerak bo'lgan muhim ko'nikma bo'lib, bu ko'nikma ularga doimiy tarzda va shiddat bilan o'zgarayotgan, oddiy savodxonlikdan tashqari yangilanayotgan davrga xos ko'nikmalarga ega kadrlarni talab etayotgan makonga moslashishga ko'maklashadi.

PISA dasturida 15 yoshli o'quvchilar uchun tegishli kreativ fikrlash tavsifidan foydalanadi. PISA tadqiqotida kreativ fikrlash bilim sohasida original va samarali yechimlar, yutuqlar va ta'savvurni ta'sirchan ko'rinishlarga olib keladigan g'oyalarni ishlab chiqish, baholash va takomillashtirishda samarali ishtirok etish qobiliyati deb ta'riflanadi.

Kreativ fikrlash o'quvchilarning tajribalar, hodisalar hamda vaziyatlarni yangicha va mazmunli tarzda talqin etishlarini qo'llab-quvvatlash orqali ularning bilim olishlariga ko'maklashadi.

“Ta'limga tadbiiq qilinadigan topshiriqlarni 2 guruhga ajratib o'rganamiz. Bajarish usuli o'quvchilarga ma'lum bo'lgan topshiriqlar. Bunday topshiriqlarni mashq deb qaraymiz. Bajarish usuli o'quvchilarga noma'lum bo'lgan topshiriqlar. Bunday topshiriqlarni muammoli topshiriqlar deb tushunamiz”. O'quv topshiriqlar to'plami - bu o'qituvchi yordamida o'quvchi tomonidan mustaqil hal etiluvchi asosiy vazifalarni aks ettiradi.

Kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun.

"Xayolparast, realist va tanqidchi" usuli.

Bugun sizlar bilan kreativ tafakkurni shakllantiruvchi o'yinlar va o'quvchilar fikrlash darajasini oshiruvchi ajoyib bir ta'lim metodini o'rganamiz.

1. O'z faningizga nisbatan o'quvchilarda kuchli qiziqish uyg'otish va mavzularni yaxshiroq tushunish uchun bugungi kun bilan bog'lagan holda bir muammoli savol toping.

✍ Muayyan muammoni uch xil pozitsiyadan - xayolparast, realist va tanqidchi nazariyasidan kelib chiqqan holda hal qilish kerak bo'lgan qiziqarli o'yin tashkil eting.

✍ O'quvchilar dastlab xayolparast obraziga kiradilar va eng g'aroyib g'oyalarni taklif qiladilar. Ikkinchisida, pragmatist bo'lishadi, muammoni hal qilish uchun aniq birlashtirilgan harakatlar rejasini tuzishadi va bir necha bor o'ylab ko'rishadi. Uchinchisida, o'quvchilar bahslashib, tanqidiy fikrlaydi va taklif qilingan g'oyalardan xatolarni topadi.

✍ Rollarni bir nechta odamlarga taqsimlash mumkin yoki ularning har birini bir o'quvchida sinab ko'rish ham mumkin.

✍ Misol uchun siz, Ona tili fanidan dars berasiz. "Fe'l so'z turkumi bilan ot so'z turkumining bir biridan farqi nimada va ularni misollar orqali farqlar bering?" Xo'sh, ushbu muammoli savolga kimda qanday fikr bor?

✍ Bu yerda aniq bir javob yo'q, yoki to'g'ri, noto'g'ri pozitsiyasi bo'lmaydi. Muhimi o'quvchi o'z fikrini bildirar ekan, vaziyatga real va tanqidiy ko'z bilan qaraydigan mustaqil fikrga ega bo'ladi.

2."Bonka yopamiz" metodi.

Zerikarli darsning oldini olish uchun kreativ usul!

🗄 3 ta qapqog'i buraladigan bonka kerak bo'ladi.

🗄 Guruhni 3 ga bo'lasiz. Masalan, "Kampot", "Ikra", "Murabbo" guruhlariga.

🗄 O'quvchilarga vaqt berasiz, ular 5ta qog'ozga savol yozishadi. Yana 5ta qog'ozchaga o'sha savollarning javoblarini yozishadi.

🗄 Qog'ozlarni aralashtirib bonkaga solishadi va yaxshilab qapqog'ini yopishadi. (Go'yoki bonka yopishdi.)(Rangli qog'ozlardan foydalansangiz yanada qiziqarli bo'ladi.)

🗄 Keyin bonkalarni guruhlariga almashtirib berasiz.

🗄 Bonkani ochib, savollarga javoblarni to'g'ri tartibda terib, shartni birinchi bajargan jamoa g'olib bo'ladi.

Bu metodlarimiz orqali o'quvchilar kreativ fikrlash bilan bir qatorda jamoa bo'lib ham ishlashadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, insonlar bir xillikdan zerikdi. Endi faqatgina kreativ o'ylagan insongina hammadan ajralib tura oladi. Chunki "creativity" bu cheklash mumkin bo'lgan tushuncha emas. Inson ongining cheki yo'q ekan, kreativlik ham cheksizdir.

Ijodiy sermahsullik bazaviy resurs yoxud sohaga bog'liq qobiliyatlar, jumladan, bilim va texnik ko'nikmalar bo'lib, ularni yangicha usulda birlashtirish uchun kerak bo'ladigan qobiliyatlar tayyor qo'llanmalardan voz kecha olish kabi zarur motivatsiyani taqozo etadi. Bu to'rt komponent ham turg'un, ham takomillashtirish va muhitga moyil bo'lgan komponentlardan iborat.

O'quvchilarning kreativ fikrlash ko'rsatkichlari ularning tadqiqotchilik qobiliyatlariga qanday bog'liq ekanligini tahlil etish ham o'rinlidir. Xuddi o'quvchi ishtiyoqini o'lchaydigan uslub kabi, uning tadqiqotchilik qobiliyatini ham kompyuterlashgan testdagi xatti-harakatini kuzatishdan olingan (telemetriya) ma'lumotlar asosida tahlil qilish mumkin.

Tezida berilgan bu o'yinlar sinfxonada o'quvchilar bilan o'ynalsa 4k modelini rivojlantirishga ham o'quvchilarni fikrlash darajasini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gafforov Ya. X. (2020). Methods for developing a system of teaching history and increasing the effectiveness of history teaching. Индия. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research. 2020, 108.

2. Гаффоров. Я.Х. Мактаб ислохдти ва укитиш методларини такомиллаштириш. Science and education. Sgientific Journal. 2020, 482.

3. Toshtemirova S. A. (2020). Ta'lim sifati va uni demokratlashtirish ilmiy muammo sifatida // Uzluksiz ta'lim. № 1 (86). - S.5

4. Gafforov Ya.X. Toshtemirova. S. (2020). Ways to increase the effectiveness of education in an integrated environment. International Journal of Current Research and Review. India.

5. Gafforov Ya. X. (2019). THE STATE OF HUSTORICAL EDUCATION IN UZBEKISTAN DURING WORLD WAR II. USA(Philadelphia) .2019. 173-175.

6. Gafforov Ya. X. (2019). Technical approach in the education system. International journal on Integrated Education. England. 2019. 40-41.

7. Ochildiyeva Mushtariy, & Parpiyev Odiljon. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM TIZIMIGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1(1), 640–644. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.666>

8. Xushbaqova Zarnigor Javliyevna, & Odiljon Parpiyev. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA NUTQIY SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISH. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1(1), 645–650. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.667>.

9. <http://hozir.org>.

10. <https://cyberleninka.ru/article/n/oquvchilarda-kreativlikni-shakllantirish-mazmuni-va-usullari>.

11. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-quvchilarda-kreativ-ko-nikmalarni-shakllantirishning-samarali-usullari>.